

Nr 49.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om sådana ändringar i skattelagstiftningen att hänsyn vid beräkningen av skattepliktig inkomst tagas till inträffade förändringar i penningvärdet.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 218 av herr *Ivar Nilzon* samt II: 274 av herrar *Persson* i *Norrby* och *Johansson* i *Norrfors* har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning snarast verkställes rörande frågan om sådana ändringar i skattelagstiftningen att vid beräkandet av den skattepliktiga inkomst, som uppstått vid avyttring av tillgångar, vederbörlig hänsyn skall tagas till inträffade förändringar i penningvärdet, samt att de förslag denna utredning kan föranleda snarast föreläggas riksdagen».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framförda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 274.

Förevarande spørsmål har tidigare i viss utsträckning varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Vid 1951 års riksdag framfördes sålunda i väckta motioner (I: 211 av herrar *Cassel* och *Lundqvist* samt II: 281 av herrar *Dickson* och *Braconier*) yrkande, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt någon av de sittande skattekommittéerna att företaga en omarbetning av reglerna för realisationsvinstbeskattningen, så att vid beräkning av den skattepliktiga vinsten hänsyn toges till penningvärdets fall. Dessa motioner upptogs av samma års bevillningsutskott till behandling i samband med Kungl. Maj:ts proposition nr 170 med förslag om bl. a. ändrade bestämmelser angående beräkning av realisationsvinster. I två i anledning av nämnda proposition väckta motioner (I: 506 av herrar *Mannerskantz* och *Lundgren* samt II: 647 av herrar *Edström* och *Braconier*) berördes ävenledes detta problem dock utan att något yrkande i denna del framställdes. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 62 anförde utskottet i anledning av nämnda motioner följande.

Utskottet finner för sin del, att svårigheter måste möta att konstruera speciella regler för beräkning av realisationsvinst, så att beskattningen av dylik vinst skall kunna anpassas efter de växlingar penningvärdet kan ha undergått under den tid, som förflutit mellan förvärv och avyttring. Utskottet vill dock understryka, att problemet är betydelsefullt särskilt i tider av starkt fallande penningvärde. Eftersom frågan berör icke endast realisa-

tionsvinster utan i minst lika hög grad alla andra slags inkomster, bör densamma emellertid utredas i ett större och vidare sammanhang. Utskottet avstyrker således motionerna I: 211 och II: 281 men förutsätter, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen och vidtager de åtgärder, som kunna anses påkallade.

I de förevarande motionerna har gjorts gällande att nuvarande skattelagstiftning vid avyttring av tillgångar ofta medförde orimliga beskattningsresultat av det skälet, att vid framräknandet av den beskattningsbara inkomsten hänsyn skulle tagas till ett ingångsvärde, som på grund av förändringar i penningvärdet stode i missförhållande till försäljningspriset. Missförhållandet mellan ingångsvärde och försäljningspris bleve alltmer påtagligt ju längre tid som förflutit mellan förvärvet och avyttringen, om penningvärdet undergått en fortlöpande förändring. På grund av beskattningsreglernas utformning påverkade en penningvärdeförsämring i allmänhet beskattningen mera än en penningvärdeförbättring. I förvärvskällan jordbruksfastighet ledde en penningvärdeförsämring ofta till orimliga beskattningsresultat vid försäljning av skog eller upplåtelse av avverkningsrätt under innehavet, men även vid avyttring av virkesförrådet i samband med avyttring av marken, när den s. k. värdemetoden för beräkning av avdrag komme till användning, på grund av att skogsägare måhända icke kunde prestera en sådan utredning, att han kunde tillämpa den s. k. virkesförrådsmetoden. För jordbrukare, som deklarerade enligt bokföringsmässiga grunder liksom för rörelse, kunde penningvärdeförsämringen medföra beskattning av fiktiva vinster i samband med hel eller partiell försäljning av varulager och inventarier.

Vid stigande penningvärde kunde i vissa fall avdrag erhållas för höga kostnader i förhållande till bruttoinkomsten.

Genom den omläggning av realisationsvinstbeskattningen, som skett vid 1951 års riksdag, hade en av flera skäl önskvärd uppmjukning av övergången mellan skatteplikt och skattefrihet åstadkommits och därigenom också en viss uppmjukning av de orimliga beskattningsresultaten. Den nya lagstiftningen hade emellertid icke helt löst problemet, enär hänsyn icke toges till penningvärdeförändringar. Orimliga skattekonsekvenser kunde sålunda uppstå t. ex. i det fall där en person på grund av flyttning från en ort till en annan måste, med realisationsvinstbeskattning som följd, försälja sin bostadsfastighet på den förra orten och för erhållande av bostad inköpa ny fastighet på nya bostadsorten till motsvarande överpris, men utan möjlighet att erhålla avdrag för detta överpris. Vid senast aktuell krigskonjunkturbeskattning hade hänsyn tagits till sådana förhållanden.

Det syntes motionärerna angeläget att dessa spörsmål snarast bleve föremål för närmare utredning, exempelvis av 1950 års skattelagssakkunniga.

Utskottet. De förevarande motionerna syftar till sådana ändringar i gällande skattelagstiftning, att vid beräkning av skattepliktig inkomst, som uppstått vid avyttring av tillgångar, hänsyn skall tagas till förändringar

i penningvärdet. Motionärerna har därvid uppmärksammat den realisationsvinst, som kan uppkomma vid försäljning av fastighet, t. ex. då en bostadsfastighet försäljes vid ägarens flyttning från en ort till en annan. Vidare har motionärerna påpekat, att avdrag för värdeminskning å skog oftast beräknas efter ett ingångsvärde, som är betydligt lägre än värdet av skogen vid försäljningstillfället. Likaså kunde vid försäljning av varulager och inventarier uppkomma vinster, vilka helt berodde på penningvärdeförsämring. I motionerna har under hänvisning till nämnda förhållanden yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning av detta spörsmål.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har det i motionerna berörda spörsmålet tidigare i viss mån varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Sålunda framfördes vid 1951 års riksdag i väckta motioner yrkande om utredning i syfte att åstadkomma en omarbetning av realisationsvinstbeskattningen så att vid beräkning av den skattepliktiga vinsten hänsyn kunde tagas till penningvärdets fall. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 62 upptog samma års bevillningsutskott motionerna till behandling i samband med propositionen nr 170 om bl. a. ändrade regler angående behandlingen av realisationsvinster. Utskottet anförde i nämnda betänkande i fråga om detta spörsmål, att utskottet för sin del funne, att svårigheter måste möta att konstruera speciella regler för beräkning av realisationsvinst, så att beskattningen av dylik vinst skulle kunna anpassas efter de växlingar penningvärdet kunde ha undergått under den tid, som förflutit mellan förvärv och avyttring. Utskottet avstyrkte motionerna men förutsatte, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följde utvecklingen och vidtog de åtgärder, som kunde anses påkallade.

Utskottet vill för sin del understryka, att det i motionerna aktualiserade spörsmålet har en vittomfattande räckvidd och att detsamma i större eller mindre utsträckning torde vara för handen i samtliga förvärvskällor utom inkomst av tjänst och kapital. Särskilt torde det emellertid göra sig gällande i förvärvskällorna inkomst av jordbruksfastighet och rörelse samt vid realisationsvinstbeskattningen.

I fråga om förvärvskällorna jordbruksfastighet och rörelse må framhållas, att inkomstbegreppet vilar på vissa principer rörande vad som skall upptagas såsom intäkt och vad som skall vara avdragsgillt. Enligt dessa principer skall i regel såsom intäkt upptagas vad som bekommit av avyttring av tillgångar. Något undantag för det fall att tillgångarna i fråga undergått värdestegring sedan desamma förvärvades har icke stadgats. Det torde knappast heller vara möjligt att ifrågasätta annat än att då i dessa förvärvskällor vid avyttring av tillgång vederlaget skall upptagas såsom intäkt, jämväl en eventuell värdestegring å tillgången därvid skall medräknas. Å andra sidan kommer givetvis en nedgång i tillgångens värde att medföra minskade intäkter. Med utgångspunkt från detta resonemang synes tveksamt huruvida ur principiella synpunkter skäl kan anföras för den ståndpunkten, att i dessa förvärvskällor beskattning icke skulle ske i den mån värdestegringen berott på ett försämrat penningvärde. Att i varje fall syn-

nerligen stora tekniska svårigheter därvid skulle komma att möta synes uppenbart. Utskottet vill allenast peka på ett sådant fall att en tillgång minskat i värde trots att penningvärdeförsämring föreligger. Ur principiell synpunkt kunde i ett sådant fall göras gällande, att värdeminskningen skulle varit ännu större om icke penningvärdeförsämringen inverkat och att därför endast detta lägre värde borde upptagas såsom intäkt. Det synes i dessa förvärvskällor i stället vara angeläget att möjligheterna till resultatsutjämning tillvaratas. Därvid må framhållas den år 1951 införda lagstiftningen om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst. Genom denna lagstiftning torde de mera påtagliga olägenheterna av beskattningens progressivitet ha undanröjts då det gäller under ett beskattningsår influtna inkomster, som hänför sig till flera år. Genom insättning av medel å skogskonto kan även såvitt angår inkomst av skogsbruk väsentligen samma resultat ernås i fråga om beskattningens progressivitet, som erhålles genom den särskilda skatteberäkningen för ackumulerad inkomst. Slutligen må erinras om att, såsom framhållits i utskottets betänkande nr 35, frågan om en utredning av ytterligare möjligheter till resultatsutjämning hänskjutits till 1950 års skattelagssakkunniga.

Vad åter angår realisationsvinstbeskattningen erbjuder denna helt andra aspekter. Avsikten med denna beskattning har från början varit att träffa rena spekulationsaffärer, men genom de bevisvärigheter som förelåg har densamma i stället utformats såsom en indirekt värdestegringskatt, där beskattningen träffar den värdestegring, som realiserar genom tillgångens avyttring inom viss tid efter förvärvet, nämligen tio år beträffande fastighet och fem år beträffande övrig egendom. För att mjuka upp gränsen mellan full skatteplikt och full skattefrihet infördes år 1951 den lättnaden i realisationsvinstbeskattningen, att uppkommen vinst beskattas i sin helhet endast om tillgången innehafts mindre än sju år i fråga om fastighet och två år i fråga om övrig egendom. Därest tillgången innehafts längre reduceras den skattepliktiga vinsten med 25 procent för varje år, så att liksom tidigare full skattefrihet inträder efter tio resp. fem år. Samtidigt infördes särskilda bestämmelser beträffande strömfall eller rättighet till vattenkraft, enligt vilka reducering av vinsten inträder först efter tolv år och full skattefrihet efter femton år. Det måste enligt utskottets förmenande anses, att genom dessa uppmjukningar i realisationsvinstbeskattningen de mera stötande fallen vid tillämpningen av densamma undanröjts. Motionärerna har särskilt framhållit de fall av realisationsvinstbeskattning, som uppkommer, då ägare av bostadsfastighet föranletts att sälja densamma på grund av flyttning från orten. I dessa fall, då något spekulationssyfte uppenbarligen icke förelegat, har givetvis under tider av fallande penningvärde ofta beskattningsbar realisationsvinst uppkommit. Emellertid synes denna realisationsvinstbeskattning ha medfört, att i de fall då så varit möjligt, fastighetsförsäljningen uppskjutits.

Utskottet vill avslutningsvis framhålla, att förevarande spørsmål givetvis är av utomordentlig betydelse särskilt vid stark penningvärdeförsämring.

Då emellertid skattelagstiftningen måste vara utformad med utgångspunkt från en penninghushållning måste det uppenbarligen vara förenat med stora svårigheter att beakta penningvärdets förändringar vid beskattningen. Något ståndpunktstagande synes i och för sig icke kunna tagas för en lösning av problemet i enlighet med motionernas syfte. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan. Särskilt därest frågan skulle erhålla ökad aktualitet synes det önskvärt att en allsidig prövning kommer till stånd, huruvida och i vad mån en lösning av frågan är möjlig. Därvid bör givetvis hänsyn tagas till frågans betydelse i samtliga ifrågakommande förvärvskällor men även beaktas den skillnad som föreligger beträffande de olika förvärvskällornas beskattning. Icke heller bör förbises det samband, som förefinnes mellan förevarande spörsmål och den värdestegringskatt, som i olika sammanhang ifrågasatts inom svensk skattelagstiftning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att de likalydande motionerna I: 218 av herr Ivar Nilzon samt II: 274 av herrar Persson i Norrby och Johansson i Norrfors om sådana ändringar i skattelagstiftningen att hänsyn vid beräkningen av skattepliktig inkomst tages till inträffade förändringar i penningvärdet måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 27 april 1954.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Spetz, Velande, Damström, Englund och Snygg; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Orgård, Jonsson i Skedsbygd, Kollberg, Allard, Kärrlander, Christenson i Malmö, Nilsson i Svalöv, Asp och Stenberg.

Reservationer:

I) av herrar *Velande* och *Nilsson* i Svalöv, som under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 218 och II: 274 ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 218 av herr Ivar Nilzon samt II: 274 av herrar Pers-

son i Norrby och Johansson i Norrfors, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande frågan om sådana ändringar i skattelagstiftningen att vid beräkandet av den skattepliktiga inkomst, som uppstått vid avyttring av tillgångar, vederbörlig hänsyn skall tagas till inträffade förändringar i penningvärdet, samt att de förslag denna utredning kan föranleda snarast föreläggas riksdagen.

II) av herr Englund.